

AASTAARUANNE 2002

I. Eelarve

2002. aastal olid raamatukogu tulud kokku 37,791 milj. krooni (2001. a. 27,416 milj. kr) ning kulud 31,750 milj. kr (2001. a. 26,904 milj. kr) (vt. lisa I, tabel 1). Positiivsena väärib märkimist Haridusministeeriumi poolt 4,5 miljoni kr eraldamine raamatuostudeks, mis on märk teadusinformatsiooni tähtsustamisest riiklikul tasandil.

Avariide ennetamiseks uuendati jooksevremondina käsikirjade ja haruldaste raamatute hoidlat läbiv veetorustik ning suleti osaliselt põhihoidlate veetorustik, serveriruumi muretseti kliimaseadmed. Kapitaalremondiks raamatukogule raha ei eraldatud, vajadus selle järele on suur. Aastaid tagasi valminud ventilatsioonisüsteemi renoveerimise projekt vananeb moraalselt, hoidlate rahvusvaheliselt aktsepteeritud nõuetele mittevastava mikrokliima tõttu on tõsises ohus kogude säilivus. Teaduskirjanduse lugemissaalides, enamikus tööruumides ning koridorides pole kahekümne aasta jooksul tehtud elementaarsetki sanitaarremonti.

Mõnevõrra paranes varustatus töövahenditega. Endiselt on murelik seis põhivahendite soetamisel, nende hankimiseks saadi eelarvest kulutada kõigest 0,6%. Tartu Linnavolikogu rahastas konverentsisaali veebikaamera ostmist oma istungitest internetiülekanne tegemiseks. Tartu Linnavalitsus rahastas raamatukoguesise platsi haljastusprojekti konkurssi. Parimaks tunnistati Helmi Sakkovi kavand.

Projektiga *Tartu Ülikooli Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* lisandus 130 000 kr.

Eesti Kultuurkapital, Tartu Kultuurkapital ja Kultuuriministeerium toetasid raamatukoguteemalise lühiproosakogumiku *Puudutus* väljaandmist, Tartu Kultuurkapital ning Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond juubelinäitusi ning Kirjastus "Varrak" oktoobrikuist rahvusvahelist konverentsi.

II. Töötajad

Alates 1. jaanuarist 2002. a. jõustus uus ametikohtade klassifikatsioon koos uute ametinimetustega. Raamatukoguhoidja ametinimetus säilis ainult spetsialisti tähenduses, kaotati vanemraamatukoguhoidja nimetus, uudsena võeti kasutusele

assistendi ja klienditeenindaja ametinimetused. Töötasude vastavusse viimisel ülikooli palgaeeskirjaga lahutati töötaja kvalifikatsioon ametikohale esitatavatest nõuetest, millega vähenes kõrgharidust eeldavate ametikohtade hulk.

Loodi kogude direktori ametikoht. 1. jaanuarist 2002. a. valiti sellele kohale kodumaise kirjanduse osakonna juhataja Kristina Pai. Lugemissaalides ja hoidlates hakati klienditeenindajana rakendama tähtajaliste töölepingutega üliõpilasi. See tingis vajaduse mitmesuguste tööjuhendite järele (töö laenusletis; elektrooniline laenusmoodul (laenutuste registreerimine, laenutatud teavikute tagastamise registreerimine, järjekorda panek, laenutuste blokeerimine ja teadete väljastamine), teavikute väljatoomine ja kohalepanek hoidlas, teavikute deponeerimine lugemissaali jt.), mille alusel on kavas välja töötada lugejateeninduse kvaliteedistandardid.

Aasta lõpul (seisuga 31.12.2002) oli raamatukogus 219,95 täidetud ametikohta, sh.

- raamatukogunduslik personal 167,45 ametikohta (190 töötajat),
- muu personal (tehniline ja abipersonal) 52,50 ametikohta (62 töötajat).

Raamatukogunduslikust personalist oli 130 töötajal akadeemiline kõrgharidus (sh. raamatukogunduslik 16), rakenduskõrgharidus 5 (raamatukogunduslik — 5) ning keskharidus 53 (raamatukogunduslik — 4). Teaduskraadiga töötajaid oli 7 (ajalookandidaat: H. Tankler ja A. Tering; magister: L. Dubjeva, M. Fedin, K. Pai, V. Seiler ja L. Sooväli).

Alustati töötajate hindamisega, vastav metoodika töötati välja raamatukogus (Tiina Kuusik). Esimesena kuulusid hindamisele referendid ja asedirektorid (kogude direktor, teenindusdirektor ning tehnoloogiadirektor).

Eesti Vabariigi 84. aastapäeva puhul autasustas EV President Kulla Jentsonit Valgetähe medaliga.

Töötajate enesetäiendamine

Raamatukogu korraldusel toimusid järgmised koolitusüritused:

- pärgamendi omadused ja säilitamine (18. apr.),
- marmorpaberi valmistamine ja kasutamine köite ennistamisel (22.–23. apr.),
- stressi juhtimine (28. ja 31. mai),
- kliendisuhte loomine ja hoidmine,

- sisekommunikatsioon,
- tee rahuloleva kliendini (12. mai, 5. juuni ja 1. nov.),
- märksõnastamine (19.–20. sept.),
- kirje päev kõikidele e-kataloogis ESTER osalevatele Tartu raamatukogudele (29. okt.),
- võrguväljaannete kataloogimine (11. nov.),
- esitlusprogramm *MS PowerPoint*.

Helsingi ülikooli raamatukogu elektrooniliste teenuste juht Kristiina Hormia-Poutanen tutvustas 6. juunil Soome e-raamatukogu projekti *FinELib* ning juhendas 14. oktoobril õpikoda *Elektrooniliste ressursside kasutuslitsentside üleriigiline ostmine — tulemused ja mõju*.

Raamatukogu töötajad osalesid teiste raamatukogude, arhiivide ja muuseumide ning Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja TÜ Ametiühingu korraldatud seminaridel, konverentsidel ning koolitusüritustel. Erialase silmaringi avardamisele aitas kaasa stažeerimine välismaal ning osalemine rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel.

Doktoriõppes (TÜ-s) jätkas kaks, magistriõppes kuus (3 TÜ-s, 2 TPÜ-s, 1 Eesti Kunstiakadeemias) ning Viljandi Kultuurikolledžis raamatukogunduse ja infoteaduste erialal kolm töötajat.

III. Arendustegevus

Aruandeaasta peamised arenduseesmärgid olid:

- infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine,
- elektrooniliste teavikute kogu suurendamine ning elektrooniliste teenuste laiendamine,
- koostöö ELNET Konsortsiumi liikmesraamatukogudega elektrooniliste teavikute komplekteerimisel, infosüsteemi INNOPAC rakendamisel ning ühiste andmebaaside (ESTER, ARTIKKEL) loomisel,
- lugemissaalide avakogude suurendamine, sisulise valiku parandamine ning lugejatele käepärasemaks muutmine, ettevalmistustööd teadus- ja õppekirjanduse lugemissaali ühendamiseks valdkonnakeskseteks lugemissaalideks (humanitaarteadused, loodusteadused/arstiteadus, sotsiaalteadused),

- organisatsioonikultuuri täiustamine,
- rahvusvahelise koostöö avardamine.

18. veebruaril 2002. a. kiitis TÜ Raamatukogu nõukogu heaks *Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava projekti 2002–2005*, mille kohaselt raamatukogu on:

- teadusinformatsiooni vahendamise keskus riiklikus ulatuses,
- keskne arhiivraamatukogu, koordineerides sundeksemplaride laekumist, nende kirjeldamist ja säilitamist regionaalses ulatuses ning osaledes rahvusbibliograafia koostamises,
- Tartu Ülikooli keskne asutus:
  - informatsiooni hankimise, korraldamise ja kättesaadavaks tegemise mõttes,
  - ülikooli raamatukoguvõrgu keskusena,
  - suhtlemis- ja ürituste korraldamise kohana.

Kooskõlas 2001. a. Riigikogus vastu võetud *Teadus- ja arendustegevuse seaduse* uue redaktsiooniga kinnitati Haridusministeeriumi käskkirjaga nr. 593 28. maist 2002. a. Tartu Ülikooli Raamatukogule viieks aastaks teadusraamatukogu ja arhiivraamatukogu staatus koos Eesti Akadeemilise Raamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu, Tallinna Pedagoogikaülikooli Raamatukogu ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukoguga. Sügisel algas eelnimetatud raamatukogude ühise komplekteerimiskava koostamine. Teadus- ja arhiivraamatukogude rahastamise korra kinnitamine lükkus 2003. aastasse.

Infotehnoloogiline areng

Jätkus raamatukogu infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine, osteti juurde uusi personaalarvuteid, lisamäluseadmeid serveritele ning uuendati tarkvara. Aasta lõpul asuti katsetama infosüsteemi INNOPAC *Millenniumi*-versiooni. Kahjuks ei realiseerunud kava anda lugejatele võimalus pikendada ise laenutähtaegu e-kataloogi laenutusmooduli kaudu.

Uue kujunduse sai raamatukogu *www*-kodulehekülg, mis võrreldes varasemaga on orienteeritud rohkem informatsiooni ja teenuste vahendamisele kui enesetutvustusele. Kasutajatele on raamatukogu veebilehelt kättesaadavad üheksa uut andmebaasi, sh. kaks digitaalandmebaasi (*Portreed ja kohavaated; Autograafid*), jätkati 14 varem alustatud andmebaasi koostamist. Aruandeaasta lõpuks sisaldas olulisim andmebaas — elektronkataloog ESTER teavet

23,82% kogude kohta. E-kataloogiga oli aasta lõpuks ühinenud 15 TÜ erialaraamatukogu. Valmisid vajalikud abimaterjalid ning tööjuhendid monograafiate ning elektrooniliste ajakirjade kataloogimiseks MARC21 formaadis. Kataloogijate töö hõlbustamiseks on 2002. aastast kõik tööjuhendid kättesaadavad raamatukogu siseveebis — intranetis.

Töötati välja väitekirjade elektroonilise publitseerimise ja arhiveerimise ning digitaalkogu loomise põhimõtted ja tehniline kirjeldus.

Aasta lõpuks oli raamatukogus 2 serverit, 254 arvutitöökohta (sh. 249 interneti ühendusega), neist 108 lugejate kasutuses.

Organisatsioonikultuur

1. jaanuarist 2002. a. rakendus raamatukogus valdkonnakeskne (kogud, teenindus ning tehnoloogia ja haldus) juhtimisskeem. Alustati struktuuriüksuste kirjeldamisega, täpsustamaks nende ülesandeid ning vastastikuseid seoseid. TÜR-i ja erialaraamatukogude suhete määratlemiseks valmis ülikooli raamatukoguvõrgu põhimääruse projekt, mis TÜ teadus- ja arendusosakonnas põhimõtteliselt heaks kiideti.

2001. a. rakendatud erialareferentide süsteem on andnud positiivseid tulemusi — paranenud on raamatukogu ja teaduskondade koostöö. Koostati referentide koostööd ja vastutusvaldkondi komplekteerijate ning liigitajatega täpsustavad dokumendid.

Raamatukogu sai kaasaegsema ilme tänu uudse kujundusega siltidele, viitadele ning mitmesugustele ametlikele pisitrukistele (lugejakaart, külastajakaart, visiitkaart jm.; kunstnik Martin Nurm). Loomisel on firmastiili raamat. Juubeli-aastat tähistavast logost saab töötajate heakskiidul raamatukogu uus logo (ootab ülikoolipoolset ametlikku kinnitust).

Valmisid avalikkussuhteid ning sisekommunikatsiooni käsitlevate dokumentide projektid. Tööjõu ning materiaalsete ressursside säästlikumaks kasutamiseks muudeti näituste korraldamine projektipõhiseks tööks.

Arenduskogus 2002. a. vastu võetud dokumendid:

- Väliskirjanduse osakonna kirjeldus (3. jaan.),
- TÜ Raamatukogu personali liigitus ja palgagrupid (10. jaan.),
- Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava projekt 2002–2005 (18. veebr.),
- Näituste korraldamine raamatukogus (29. apr.),
- TÜ Raamatukogu avakogude ümberkujundamise põhimõtted (6. mai),

- Töösoorituse tulemuslikkuse hindamise põhimõtted TÜ Raamatukogus (6. mai),
- Muusika- ja keeleõppekeskuse kirjeldus (5. nov.),
- Säilitus- ja hooldusteenistuse kirjeldus (27. det.).

Kataloogitoimkonnas vastu võetud dokumendid:

- Jadaväljaanded MARC21-s,
- Kollektiivide pealdiste normikirjed INNOPAC-is,
- Monograafiate kataloogimine MARC21-s,
- Segateavikute kataloogimine.

Kogude arenduse toimkonnas täpsustati 2001. a. kinnitatud juhendit *Komplekteeritava ja säilitatava Eesti teaviku eksemplaarsus TÜ Raamatukogus*. Mõnel koosolekul arutati komplekteerimisraha jaotamise ja kasutamisega seotud küsimusi.

Teenindustoimkonnas vastu võetud dokumendid:

- Päringute registreerimine,
- Komplekteerijate ja referentide koostöö,
- Liigitajate ja referentide koostöö,
- Teatmeteenistuse konsultandi tööjuhend,
- Teatmeteenistuse administraatori tööjuhend,
- Väidetavalt tagastatud teavikud,
- Lugejate andmebaasi korrashoid.

Lisaks eelnimetatutele täpsustati raamatukogu kasutamist reguleerivaid ja abistavaid dokumente (teavikute kasutamine, elektronkataloogi ESTER kasutamine, laenutamine koju ja kohalkasutamiseks).

Projektid

Jätкус osalus *ELNET Konsortsiumi retrospektiivse rahvusbibliograafia ning kaartkataloogide retrokonversatsiooni* projektides (projektijuht Elsa Loorits):

- Eesti raamat 1918–1944,
- Eesti raamat 1945–1991,
- Eesti perioodika,
- Võõrkeelne raamat 1970–1994.

Projekti *Tartu Ülikooli Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* (kavandatud aastatele 2002–2006, projektijuht Kristina Pai) rahastati riiklikust sihtprogrammist *Eesti keel ja rahvuskultuur*. Selle raames sai teha vaid kõige hädapärasemaid hooldus- ja ennistustöid, muretseda säilitustarvikuid ning järelkomplekteerida hävinud või puuduvaid eestikeelseid ja *Estica*-trükiseid.

Lääne-Euroopa varane graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus (projektijuht Mare Rand). Raamatumuuseumis eksponeeritud graafikanäituse edasiarendamist virtuaalnäituseks toetas Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond 5000 krooniga. Gravüüridest valmistati slaidid ning neist omakorda digitaalfailid; alustati virtuaalnäituste tarbeks vajaliku infotehnoloogilise aluse loomisega.

Digitizing and networking of special scientific collections DiNess (projektijuhid Heiki Epner ja Hain Tankler) — EL-i 6. raamprogrammiga liitumiseks algatatud projekti eesmärk on leida koostööpartnereid ajalooliste erikogude digiteerimiseks ning nende kättesaadavaks tegemiseks internetis. Ainsa Ida-Euroopast laekunud projektina äratas see EL-i XIII direktoraadi alagrupis 1.1.2.i tähelepanu ning suunati edasi täiendavaks ekspertiisiks.

eIFL (Electronic Information for Libraries), Sorose Fondi ja Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) projekt elektrooniliste ressursside kättesaadavaks tegemiseks Ida-Euroopa ja arengumaade raamatukogudele (Eesti koordinaator Marika Meltsas, töögrupi liige Toomas Liivamägi).

Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens, Osnabrückeri Ülikooli interdistsiplinaarse varase uusaja kultuuriloo instituudi 1996. a. algatatud projekt Läänemere- ja arhiivides leiduvate juhutrukiste publitseerimiseks ning koondkataloogi väljaandmiseks (Malle Ermel, Ülle Mölder).

IV. Kogud

1. Kogude täiendamine

Aruandeaastal kulutati kogude täiendamiseks **eelarvelisi vahendeid 10,203 miljonit krooni**, sh. Haridusministeeriumi sihtotstarbeline eraldis oli 4,5 milj. kr (vt. lisa I, tabel 2). Kahetsusväärset vähendas aga ülikool

aasta keskel varem määratud komplekteerimiseelarvet ning praktikas kasvas see 0,5 milj. kr võrra. Et Haridusministeeriumilt otse saadud raha staatus jäi pikaks ajaks (aprill–november) ebamääraseks ja 2003. a. komplekteerimiseelarve suurus segaseks, sundis olukord raamatuostusummade kulutamisel ettevaatlikkusele, mistõttu jäi 1,2 milj. kr kasutamata.

Võrreldes 2001. aastaga kasvasid kõige rohkem kulutused elektroonilistele teavikutele (516,9 tuhande kr võrra), kokku kulutati andmebaaside ja ajakirjade kasutuslitsentsidele 1,49 miljonit krooni. Kaugjuurdepääsuga elektroonilisi perioodikaväljaandeid oli 2002. a. 6590 nimetust, neist 4569 nim. 2002. aasta väljanded, e-ajakirjade arhiiv sisaldas 2021 nimetust. 2002. aastal telliti välismaiseid trükiajakirju 600 nimetust, mis moodustas vähem kui 10% jooksvalt saabuvatest välisajakirjadest (7200 nimetust, neist elektroonilised 6590). Teaduskondade erialaraamatukogudesse ning kolledžite raamatukogudesse osteti nende eelarvest ning uurimistoetuste ja projektide rahast teavikuid 4,023 miljoni krooni eest. *Comité Dilbeek—Estonia* (Belgia) annetas 30 tuhat kr majandusalase õppekirjanduse muretsemiseks.

Hoolimata komplekteerimiseelarve kasvust sundis hinnatõus vähendada sundeksemplarile lisaks ostetavate **Eesti trükiste** arvu. Esmajoones puudutas see otsus jätkväljaandeid, aga ka Tartu Ülikooli doktoriväitekirju (viimaseid osteti varasema 4 asemel lisaks 3 eksemplari). Projekti *TÜ Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* summadest järelkomplekteeriti vanemaid eestikeelseid trükiseid, *Estica-* ja *Baltica*-trükiseid 25,58 tuhande kr eest. O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogult saime eestikeelseid kalender-teatmikke, kehakultuuri-, põllumajandus- ja tehnikakirjandust 1940.–1960. aastatest.

Publikatsioonide vahetus püsib juba aastaid stabiilsena. Aruandeaastal oli raamatukogul 320 vahetuspartnerit, olulisimatena neist tuleks nimetada Kongressi Raamatukogu, Yale'i ja Stanfordi ülikooli raamatukogu USA-s; Alam-saksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu, *Deutsche Forschungsgemeinschaft*'i, firmat *Kubon&Sagner* Saksamaal; Austria Teaduste Akadeemia; Joensuu, Kuopio, Oulu ja Turu ülikooli raamatukogu Soomes; Voroneži Ülikooli ja Rahvusraamatukogu Venemaal; Läti Akadeemilist Raamatukogu; Leedu Teaduste Akadeemia Raamatukogu; Bulgaaria Rahvusraamatukogu ning Slaavi Raamatukogu Prahast. 2002. aastal omandas TÜR vahetuse teel 2694 trükist koguväärtuses 1,052 milj. krooni.

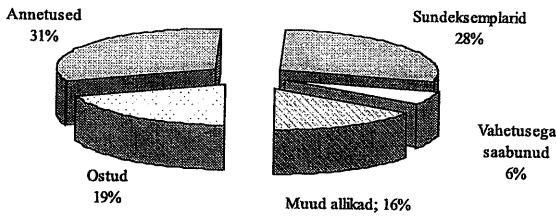
2002. aastal rikastusid raamatukogu kogud mitme **annetuse** läbi. Nime-tagem siinkohal dotsent P. Palmeose ning kergejõustiklase Jaan Jürgensteini pärijaid, prof. Epp Lauku, prof. Valner Krinalit; dr. Endel Arujat Kanadast; prof. Gert von Pistohlkorsi (ajalookirjandus) ja perekond Schulze-

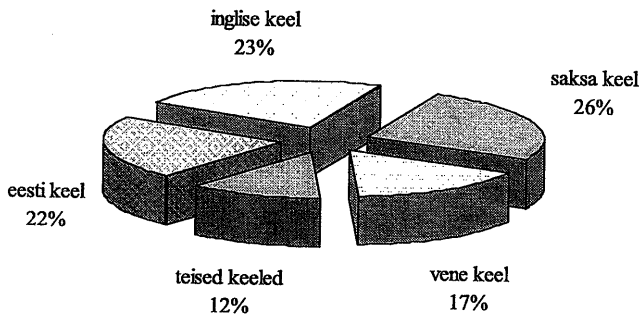
Koopsi (J. W. Goethe teoste hinnaline väljaanne) Saksamaalt; Th. Kämmereri (assüroloogiakirjanduse kogu); prof. I. Levinit (folkloristikakirjandus) Peterburist; M. Männikut (meditsiiniajakirjad) USA-st; Yale'i Ülikooli raamatukogult saabus hulgaliselt kunstikirjandust. Jätkus USA Kesk- ja Ida-Euroopa raamatukogudele suunatud teadusajakirjade annetuse projekt ning George Sorose Fondi Puškini-projekt. *Th. Karger-Verlag* (Šveits) saatis annetusena oma teadusajakirju (29 nimetust).

Kasutuskogudesse aruandeaastal lisandunud 52 144 uuest teavikust osteti 10 083 eks., vahetusena saabus 2869 eks., annetusena 16 262 eks., sundeksemplarina 14 684 eks., muudest allikatest 8246 eks.

Komplekteerimisallikad 2002. a.

Lisandunud teavikute jagunemine keelte järgi¹

Kogude suuruse kohta vt. ka lisa I, tabel 4.

¹ Aluseks on võetud elektronkataloogi lisandunud uute teavikute kirjetete arv.

2. Kogude korraldamine ja säilitamine

Põhihoidla A-korrusel paigutati ümber A- ja B-formaadis eestikeelsed trükised, mille tulemusena vabanes juurdekasvuruum järgnevak viieks aastaks. Eesti trükiste arhiivkogule kasvupinna saamiseks otsustati kaotada iseseisev teatme- kirjanduse kogu ning teatmeteosed liita teiste kogudega.

1990.–1994. a. *Estica*-kogusse järelkomplekteeritud pärast 1945. aastat ilmunud trükised suunati võõrkeelse raamatu või perioodika kogusse ning seni elektronkataloogis kajastamata trükised kirjeldati, liigitati ning märksõnastati. *Estica*-kogu täiendatakse edaspidi ainult kuni 1945. a. ilmunud trükistega. Säilivuse tagamiseks saavad uuemad *Estica*-trükised vajadusel arhiiveksemplari staatus.

Võõrkeelse raamatu kogu (ilm. alates 1917. a.) III osakonna (usuteadus) kasv tingis ka selle ümberpaigutamise vajaduse.

Seoses eesmiseva õppekirjanduse ja teaduskirjanduse lugemissaali liitmise- ga eraldasid referendid koos õppekirjanduse osakonna töötajatega liiges eksemplaarsuses olevad ning vananenud õpikud, mis kanti maha. Ühtekokku kustutati 81 181 eksemplari, millest 2684 eks. suunati teistesse kogudesse (peamiselt eestikeelne trükis).

Alustati varukogus olevate trükiste kirjeldamisega e-kataloogis (kirjed ei ole lugejatele nähtavad), mis kiirendab järelkomplekteerijate tööd ning võimaldab hoidlatöötajatel hõlpsasti asendada kadunud või lagunenud trükis uuega.

Kogude säilivuse seisukohast on jätkuvalt probleemiks nõuetele mittevastav mikrokliima hoidlates. Suvekuudel tõusis temperatuur hoidlates +27° C, lugemissaalides isegi +30° C, õhuniiskus kõikus 45%-st kuni 70 %-ni. Ventilatsioonisüsteem ja konditsioneerid on amortiseerunud, paikse leevendusabinõuna tuli tarvitusele võtta veevannid nagu aastakümneid tagasi. Tõsises ohus on nahk- ja pärgamentköited. Viimased on liigsoojas ja kuivas õhus tugevasti deformeerunud. Piiratud ressursid ei võimalda teha restaureerimis-konserveerimistöid vajalikus mahus. Hoiutoimkonna otsusega suunati restaureerimisele põhiliselt 20. sajandi I poole eestikeelseid trükiseid, mis on lugejate poolt väga nõutud, ning lihtsamate kahjustustega haruldasi raamatuid ja käsikirju.

2001. a. läbiviidud ümberkorraldused desinfektorite töös on end praktikas õigustanud — hoidlad on märgatavalt puhtamad ning ka raamatuvara puhastamine tolmust ja tahmast edeneb jõudsasti. Projektile *TÜ Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* 2002. a. eraldatud rahast muretseti 57 657 kr eest mappe, kaardikappe, võrkstend jm. säilitustarvikuid.

Hooldus- ja ennistustööde kohta vt. lisa I, tabel 6.

V. Kataloogitöö, elektronkataloog ESTER

Elektronkataloogi ESTER lisandus (vt. lisa I, tabel 7)

- 20 686 originaalkirjet,
- 6072 koopiakirjet

ning

- 5374 lühikirjet lugejate poolt tellitud, ainult kaartkataloogides kirjeldatud teavikutele,
- 39 465 retrokirjet (varasemate lühikirjete täiendamine, kaartkataloogi põhjal kirjete koostamine, kopeeritud kirjete täiendamine),
- 1884 normikirjet.

Alustati normikirjete koostamist Tartu Ülikooli asutustele ja väljaannetele. Selle väga aeganõudva tööga kaasnes kirjete parandamise ja korrastamise vajadus Tartu andmebaasis. Redigeerimistöde mahtu ning kestvust on esialgu raske prognoosida. Normikirjete koostajate töö kergendamiseks skaneeris OÜ Sirvi Tartu Ülikooli bibliograafiakartoteegi materjalid ning korraldas need digitaalandmebaasiks *Tartu Ülikooli õppejõud 1919–1938. Tartu Ülikoolis töötanud isikud 1940–* (vt. www.utlib.ee/kataloogid/kartbibl/tyisik).

Märksõnastati 24 218 teavikut, tesaurusesse INGRID lisandus 1103 uut märksõna. INGRID-i ja Eesti üldise märksõnastiku ühisosa vastavusse viimiseks jätkus koostöö Eesti Rahvusraamatukogu normandmete osakonnaga.

Kohaviidastajate töös loobuti kohaviida vihikutest — uus arvutiprogramm muutis kohaviidastamise kiiremaks ja mugavamaks.

E-kataloogi sisestati mikrofilmitud eestikeelsete ajalehtede eksemplarikirjed (u. 1500 kirjet).

Kataloogidest kustutati 2002. a. 4100 mahakantud eksemplari ja eemaldati 3880 kaarti.

Jätkus **kaartkataloogide konverteerimine**. TÜ Raamatukogu osales ka aruandeaastal ELNET Konsortsiumi sellealastes retroprojektides. *Eesti trükiste retrospektiivse rahvusbibliograafia* kahe allprojekti: *Eesti raamat 1918–1944* ja *Eesti raamat 1945–1991* raames konverteeriti aastatel 1945–1991 ilmunud 22 000 raamatu kirjed, mis puudusid Tallinna andmebaasis, ning Tartu Ülikoolis 1918.–1991. a. kaitstud väitekirjade ja auhinnatööde kirjed. *Eesti perioodika* osas kohandati Rahvusraamatukogust ja Eesti Akadeemilisest Raamatukogust

saadud ajakirjade ja väikelehtede kirjeid ning lisati neile eksemplarikirjed. Tööjõu puudusel ei olnud võimalik konverteerida vanemate (ilmunud kuni 1917. a.) eestikeelsete raamatute ja jätkväljaannete kirjeid. Põhiosas lõpetati töö projektiga *Võõrkeelne raamat 1970–1994*: redigeeriti kaartkataloogi kirjed ja tehti inventuur võõrkeelse raamatu kogus, mille tulemusena lihtsustus ka dubletsuse kontrollimine. Töö katkes pärast rahastamise lõppemist Konsortsiumi poolt, konverteerida on jäänud veel 25% võõrkeelsete raamatute kirjetest (tähed *Re–Z*). Kaartkataloogide konverteerimise tähtsust kinnitab asjaolu, et pärast raamatute kirjeldamist elektronkataloogis nende kasutamine intensiivistus.

Olukorras, kus lugejad üha enam eelistavad kasutada elektronkataloogi, ei saa rahul olla kaartkataloogide konversiooni tempoga. 2002. a. lõpuks oli elektronkataloogis kirjeldatud 23,82% kasutuskogudest (2001. a. lõpuks 18,8%). Oluliselt on kasvanud elektronkataloogis kirjeldatud käsikirjade ja fotode hulk.

Elektronkataloogi kvaliteet kannatab selle all, et konverteeritud võõrkeelseid trükiseid rahapuudusel ei märksõnastata, märksõnaotsing on aga valdav. Referentide initsiatiivil märksõnastati elektronkataloogis lugemissaali avakogus olev reaalteaduslik kirjandus, samas ei ole osa lugemissaalis olevast humanitaarja ja sotsiaalteaduslikust kirjandusest e-kataloogist teema(märksõna)otsingu järgi leitav. Lugejateeninduse seisukohast on häiriv seegi, et kataloogid ei peegelda enam adekvaatselt kogude seisu ning lahknevad neis sisalduva informatsiooni poolest (tööjõu puudusel ei kanta kaartkataloogidesse kohaviitade muutusi). Vaja on koostada kaartkataloogidele passid.

Korda tehti vanema võõrkeelse kirjanduse (ilmunud kuni 1945. a.) sedelkataloog G1, tagasi liideti 1000 elektronkataloogis kirjeldatud raamatute sedelit ning mitteladina tähetikus sedelid.

VI. Lugejateenindus

Aruandeaastal kasvas nii registreeritud lugejate kui teavikuid laenutanud lugejate arv, vähenes füüsiliste külastuste ning raamatukogutöötaja vahendatud laenutuste üldarv (vt. lisa I, tabel 5). Füüsiliste külastuste arvu langus on seletatav sellega, et kataloogiotsinguks (eriti uuemate väljaannete puhul) ning teavikute tellimiseks ei pea enam tulema raamatukogusse, seda on võimalik teha elektronkataloogi vahendusel. E-kataloogis ESTER kajastub 23,82% kasutuskogudest. E-posti vahendusel on võimalik panna järjekorda väljalaenutatud teavikutele ning pikendada ka laenutähtaegu. Kõik raamatukogusse tellitud elektroonilised ajakirjad ja andmebaasid on kasutatavad ülikooli arvutivõrgus ning TÜ õppejõududel ka koduarvutite kaudu. Raamatukogule tellitud 400 välismaist trüki-ajakirja deponeeritakse haru- ning erialaraamatukogudesse. Lisaks ajakirjadele

on e-kataloogiga ühinenud TÜ erialaraamatukogudel võimalik deponeerida pearaamatukogust üheks semestriks ka monograafiaid.

Laenutuste üldarvu langus on seotud avakogu suurendamisega. Töö avakoguga oli aruandeaasta üks peamisi arendusülesandeid lugejateeninduses. Koju-laenutuste arvu suurenemine pearaamatukogus on seletatav sellega, et avariilitel olevate teavikute puhul rakendatakse lühiajalisi laenutähtaegu (24 tundi ja 7 päeva), koju hakati laenutama ka pärast 1945. a. ilmunud välismaiseid dissertatsioone.

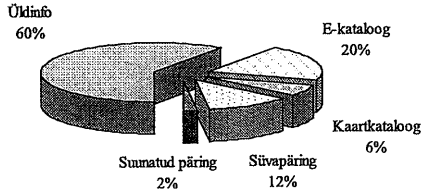
Avariilitele suunatava kirjanduse sisuline valik kuulub 2002. aastast erialareferentide tööülesannetesse. Hõlbustamiseks kirjanduse leidmist, täiustati pearaamatukogu teaduskirjanduse lugemissaalide avariilite liigitusskeemi. Põhjalikumaid muudatusi tehti arstiteaduse, bioloogia, filosoofia, geograafia, kunsti, pedagoogika ja spordi rubriikides; eraldi liigina toodi välja semiootika. Erialased teatmeteosed paigutati vastava liigi algusesse, lihtsustati ka kohaviitaid. Alustati filoloogiaüliõpilastele kohustuslike ilukirjandusteoste väljatoomist teaduskirjanduse lugemissaali. Avariilitele suunatava kirjanduse valikul konsulteeritakse üha rohkem õppejõududega. Kriitiliselt vaadati üle ka haruraamatukogudes avariilitel oleva kirjanduse valik. Aasta lõpuks kasvasid avakogud 5557 laudimeetrini (2001. a. 4823 lm). Iseteeninduslik laenutamine avariilitel kohalkasutamiseks ei kajastu aga statistikas.

Alustati ettevalmistustega teadus- ja õppekirjanduse lugemissaalide liitmiseks (projektijuht Marika Liivamägi), mille tulemusena luuakse valdkonnakesksed saalid (loodusteadused/arstiteadus, humanitaarteadused ja sotsiaalteadused). Sellega seoses kaotatakse ajakirjade ja õppekirjanduse lugemissaal ning õpikute hoidlakogu. Viimase asemele luuakse endisesse kataloogimisosakonna tööruumi kojulaenutatavate õpikute avakogu (trükised, millel on suur eksemplaarsus ning sellest tulenevalt ka pikemad laenutähtajad (30–60 päeva)). Aruandeaastal toodi teaduskirjanduse saali üle usuteaduse ja õigusteaduse õpikud.

Teatmeteeningus

TÜ Raamatukogu pearaamatukogu teatmeteeninguses (kataloogisaali konsultant), lugemissaalides ning haruraamatukogudes registreeriti novembris 8130 päringut, saamaks selgust, milliste probleemidega pöörduvad lugejad raamatukogutöötajate poole, ning viimaste töökoormusest. Suuliste päringutega pöörduvad lugejad kõige sagedamini konsultandi poole kataloogisaalis ning 1. ja 3. lugemissaali laenutusleti töötajate poole (67% päringutest). Päringute sisust annab ülevaate alljärgnev graafik:

Päringute struktuur (november 2002)

Üldinfo — suuline päring raamatukogu teenuste ja laenutuskorra kohta, suunamine kataloogi või avariulite juurde konkreetse raamatu või valdkonna kohta teabe leidmiseks, lihtsad leidumusteadised, elementaarsed juhised elektronkataloogi kasutamiseks, abi laenutussedeli täitmisel, teaviku asukoha selgitamine. Lugejate seisukohast muutub järjest häirivamaks asjaolu, et elektronkataloogi lisandub üha uusi teavikute asukohti, mistõttu on neil üha raskem eristada, kus soovitud teavik füüsiliselt asub (TÜR-i pearaamatukogus, haruraamatukogus või TÜ erialaraamatukogus). Selliste päringute üldarvu vähendamiseks on vaja rohkem tähelepanu osutada lugejaid abistavale visuaalsele informatsioonile (viidad, sildid) ning ka lugejakoolitusele.

Siivapäring (suuline ja kirjalik) — bibliograafia-, leidumus-, meetodika- ja teemapäring; dokumendiotsing, infootsingu konsultatsioon andmebaasides või internetis.

Suunatud siivapäring — spetsiifilise sisuga, vastamiseks edasi suunatud päring (näit. käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonda vm.).

Kirjalikke päringuid saabus 1048 — Argentiinast, Hispaaniast, Iisraelist, Itaaliast, Jaapanist, Lätist, Poolast, Suurbritanniast, Taanist, Ukrainast, USA-st, Venemaalt. Neis sooviti andmeid TÜ kasvandike ja õppejõudude ning Eestiga seotud isikute kohta; küllalt palju oli leidumuspäringuid. Üha enam populaarsust võidab elektrooniline teatmeteening: 2002. a. vastati 806 e-postiga saanud päringule.

Lugejakoolitus

Tavapäraselt korraldati sügissemestri algul raamatukoguõppusi esmakursuslastele (eesti, inglise ja vene keeles) ning vabalt formeerunud gruppidele — kokku 990 osavõtjat, mis on rohkem kui varasematel aastatel. Õppustel osalenute arvu tõusu mõjutas positiivselt referentide ja tuutorite koostöö. Tuutorid motiveerisid üliõpilasi õppustel osalema ning püüdsid ka tunniplaanis leida sobivaid aegu raamatukoguõppuste jaoks. Septembriks koostati uued vähese tekstiga, kuid visuaalselt atraktiivsed raamatukogu kasutusvõimalusi ja teenuseid tutvustavad

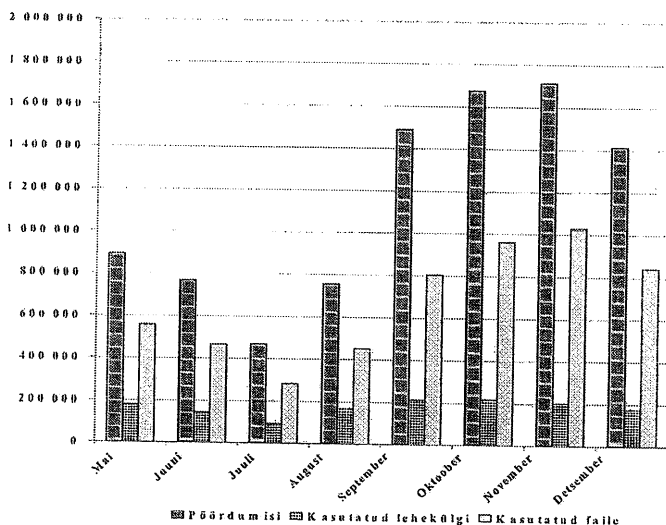
reklammaterjalid. Senisest rohkem tuleks tähelepanu osutada Avatud Ülikooli üliõpilastele, kes kasutavad raamatukogu põhiliselt nädalavahetusel.

Erialainfootsingu kursused ning praktikumid raamatukogutöötaja (referendi) juhendamisel toimusid sotsiaalteaduskonna (psühholoogia, SOPH.00.003 *Teadusinformatsiooni allikad*), õigusteaduskonna (õppeaine *Rahvusvaheline õigus*) ning majandusteaduskonna üliõpilastele.

Elektronilised teenused

Uue kujunduse sai raamatukogu veebilehekülj (www.utlib.ee). Uues versioonis on asutusekeskne lähenemine asendunud kogude ja teenuste vahendamisega. Selle tulemusena on veebilehe kasutatavus kasvanud ligi viiendiku võrra, alla laaditavate materjalide hulk isegi poole võrra. Avardunud on ka virtuaalkülastuste geograafia, Euroopa maadele on lisandunud Araabia Ühendemiraadid, Austraalia, Brasiilia, Jaapan. Veebilehe kasutusstatistikast (mai–detsember 2002. a.) annab ülevaate alljärgnev graafik.

Veebistatistika 2002. a.

2002. a. oli raamatukogul ostetud kasutuslitsents 90 täistekstiandmebaasi- le: EBSCO, *ScienceDirect*, JSTOR (*Arts&Science I Collection*, *Arts&Science II Collection*, *Business Collection*), *Cambridge Scientific Abstracts*, PROLA (*Physical Review on the Web*), *MathSciNet* (*Mathematical Reviews on the Web*), *Current Contents Connect*, *STN International*, EUROSTAT, CELEX. Lisaks eelnimetatutele oli ajutiselt (katsetusteks) avatud juurdepääs veel 26 andme- baasile: *GeoRef*, *INSPEC*, *EconLit*, *SportDiscus*, *TOC Premiere*, *CINAHL*,

Cochrane, Agricola, PsycArticles, PsycInfo, Nature Publishing (42 e-ajakirja, 3 entsüklopeediat), *ISI Web of Knowledge, Journal Citations Reports, Synergy, IOP, SpringerLink, Beilstein Abstracts, Chimica, ChemVillage, Art Index Retrospective, Art Index, Art Full Text, Integrum World Wide, Literature Resource Center, Oxford Reference Online, MLA International Bibliography*. Kõikidele andmebaasidele (v.a. *STN International, EUROSTAT ja CELEX*) oli loodud juurdepääs ülikooli arvutivõrgus ning õppejõududele ka koduarvutite kaudu. Raamatukogu andmebaaside ruumis on kohapeal kasutamiseks 41 CD-ROM andmebaasi, kasutajate arv infootsinguks püsib stabiilselt 30 000 ümber (peamiselt üliõpilased).

Raamatukogudevaheline laenutus

RVL tellimuste arv on aasta-aastalt kasvanud (vt. lisa I, tabel 5), üha rohkem kasutavad RVL-i teenuseid üliõpilased ja magistrandid. TÕ Raamatukogus puuduvate raamatute või ajakirjaartiklite saamiseks on võimalik täita tellimisleht kas raamatukogus kohapeal või veebileheküljelt. Peamiseks partneriks TÕ ja Eesti teadusraamatukogudes puuduvate dokumentide hankimisel on kujunenud Sakamaa teadusraamaturamatukogude konsortsium SUBITO, mis pakub artiklikoopiate ja raamatute elektroonilise otsetellimise võimalust. Teenuse hinnad on soodsad ning tähtajad lühikesed, elektrooniline artiklikoopia saabub 1–2 päevaga. Lugejate soovil edastame neile SUBITO vahendusel saadud artiklikoopiaid elektrooniliselt. Venemaal ilmuva teaduskirjanduse tellimise võimalused on piiratud, seda laenatakse peamiselt Helsingi Ülikooli Slaavi raamatukogust, Venemaa Rahvusraamatukogust ja Petroskoi Ülikooli raamatukogust. Eesti raamatukogud tellivad meilt üha rohkem. Põhiline osa välistellimusi saabub Leedust ja Lätist. Sealsetes tellimustes on esikohal artiklikoopiaid meditsiiniajakirjadest, mida edastame põhiliselt elektroonilisel teel.

VII. Bibliograafiatöö

Bibliograafiatöös oli 2002. a. käsil neli teemat (2001. a. kuus teemat), mille kohta koostatakse andmebaase või täiendatakse olemasolevaid kartoteeke:

1. Tartu Ülikool. Ajalugu. Õppejõudude, teenistujate ja kasvandike biobibliograafia (1632–1710; 1802–2001–),
2. ARTIKKEL,
3. Eesti ajaloo bibliograafia 1918–1944,
4. Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded 1961–2001.

Tartu Ülikooli käsitlevat materjali bibliografeeriti aasta jooksul 2909 nime-
tust. Bibliografeeritud materjal kajastub selleteemalises kartoteegis, elektron-
kataloogis ESTER (729 uut kirjet, täiendandmeid lisati 1200 kirjele; TÜ bib-
liograafiaandmebaasi tarbeks lisatakse väljadele 911 ja 931 vastav märge) ning
jooksva analüütilise rahvusbibliograafia andmebaasis ARTIKKEL (1828 uut
kirjet; 2001. a. 2405 kirjet). Tööjõu puudusel on tekkinud mahajäämus TÜ ko-
gumike bibliografeerimises andmebaasi ARTIKKEL. Olukorda ei leevendanud
ka mitme ajakirja (*Akadeemia*, *Keel ja Kirjandus*, *Linguistica Uralica*, *Tervis
Pluss*, *Tuna*) bibliografeerimisest loobumine ja töö üleandmine Rahvusraama-
tukogule. Katkes ülikooli temaatika bibliografeerimine välis-Eesti ajakirjandu-
sest (6 ajalehte). TÜ isikkoosseisu kartoteeki täiendati 2001/2002. õ.-a. andmes-
tiku osas. Ülikooli teadus- ja arendusosakonnaga arutati võimalusi teadusinfo-
süsteemi publikatsioonide andmebaasis olevate andmete ülekandmiseks, paraku
pole veel sobivat tehnilist lahendust leitud. Direktsiooni ning info- ja biblio-
graafiaosakonna ühisõupidamisel leiti, et ülikooli bibliograafia koostamist tu-
leb jätkata ning vaja oleks kirjeldada ka õppejõudude välismaal ilmuvaid töid.

Eesti ajaloo bibliograafia 1918–1944 andmebaasi lisandus 2732 kirjet. Va-
hepeal andmebaasi täiendamisel seiskunud töö jätkub 2002. a. septembrist Õpet-
tatud Eesti Seltsi rahalisel toel (0,75 koormusega bibliograafi töötasu).

Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded 1961–2001 oli kavandatud raama-
tukogu 200. aastapäeva publikatsioonina. Paraku osutus kirjeldamine ja and-
mebaasi koostamine keerulisemaks ja aeganõudvamaks kui arvati. Töö jätkub
2003. aastal. Kartoteeki *Teadusajalugu Eestis* bibliografeeriti 26 nimetust.

Töötaja koondamisega katkes töö soome-ugri keeleteadusliku kirjan-
duse (1988–2001) andmebaasiga ning sellealane informatsiooniline koostöö
Vene FV soome-urgi rahvastega. Töö jätkub projektina *Paul Ariste soome-ugri
põlisrahvaste keskuse* juures. Lõpetati andmebaaside *Maailma maad*, *National
Geographic*, *Alternatiivmeditsiin* ja *Rahvakombed* täiendamine.

Kahjuks ei õnnestunud 2001. a. raamatuna ilmunud *Tartu ülikooli trükiko-
ja (1632–1710) toodangu bibliograafia* (koostaja Ene-Lille Jaanson) andme-
baasi loomine. Ilmselt tuleb teha elektrooniline publikatsioon olemasolevatest
tekstifailidest. Kirjetele loodaks sellega ikkagi juurdepääs raamatukogu kodule-
heküljelt ning andmestikku oleks edaspidi võimalik täiendada.

VIII. Töö käsikirjade ja haruldaste raamatutega

1. Kogude täiendamine ja kirjeldamine

Raamatukogu teistest kogudest toodi **haruldaste trükiste kogusse** üle auto-
graafidega, pühendustega, nummerdatud ja väikesetiraažilisi eestikeelseid trü-
kiseid (28 nim.) ning rariteetsed sõjaajaloalased teosed näituselt *Rara bel-*

lica. Selgitati välja raamatukogus leiduvad varajased *Kalevipoja* ja *Läti Henriku kroonika* väljaanded, olulisimad neist võeti üle harulduste kogusse. Võõrkeelsetest trükistest lisandus 7 nimetust venekeelseid (peamiselt 20. saj. alguse kirjandusklassika) ja 149 nim. (30 kd.) muid võõrkeelseid raamatuid, millest suur osa on 18. sajandil Venemaa territooriumil ilmunud võõrkeelsete trükiste koondkataloogi andmetel ainsad praeguseks teadaolevad eksemplarid. Lõpetati pisitrükiste temaatiline sorteerimine, suur osa suunati pisitrükiste kogusse.

Annetusena täienes mitu **isikuarhiivi** (Igor Gräzin, Gustav v. Knorring, Rudolf Kulpa, Juri Lotman, Viktor Masing, Laine Peep). 2002. a. olulisimaks tulemeks võib pidada Uppsala Ülikooli Raamatukogu poolt TÜ Raamatukogule 200. aastapäeva kingitusena üle antud, Lääne-Saksamaal 1946.–1949. a. tegutsenud Balti Ülikooli eesti sektori arhivaale, mida kaua aega peeti kadunuks.

Lõplikult korrastati seitse isikuarhiivi (Harald Perlitz, Hillar Palamets, Helmut Kadari, Viktor Kalnin, Aleksander Kaelas, Gustav v. Knorring, Balti Ülikooli eesti sektor). Manuskriptide kogusse ja Tartu Ülikooli arhiivifondi (nim. 3 ja 5) lisandus neli uut säilikut. Korraldati ja arhiveeriti raamatukogu 1997. a. materjalid (45 säilikut). Jätkus prof. Viktor Masingu arhiivipärandi (F 117) korraldamine ning alustati Edgar Oissare (F 76) ja Ernst Raudami (F 109) materjalide lõplikku arhiveerimist.

Elektroniliselt publitseeriti seitsme arhiivifondi nimistud:

- F 143 Järvelaid, Peeter: inventarimistu (1978–2002). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/jarvelaid_ttl.html
- F 148 Kadari, Helmut: inventarimistu (1898–2001). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/kadari_ttl.html
- F 151 Kaelas, Aleksander: inventarimistu (u. 1914–2002). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/kaelas_ttl.html
- F 167 Knorring, Gustav von: inventarimistu (1889–2000). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/knorring_ttl.html
- F 136 Lotman, Juri: inventarimistu (1867–1890, 1921–2001). [Tartu, 2001]. — <http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/lotman/>
- F 163 Saareste, Ernst Julius: inventarimistu (1925–1938). [Tartu, 2000]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/saareste_sj.html
- F 162 Schlossmann, Karl: inventarimistu (1922–[1944]). [Tartu, 2000]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/schlossmann_sj.html

Jätkus I. J. von Esseni kirjakogu ladinakeelsete kirjade kaartkataloogimine (köidetest *Mscr.* 51 (lõpetatud) ja *Mscr.* 52) — kokku 298 kirja. Lõpetati F. L. Schardiuse autograafide kogu kirjade elektrooniline kataloogimine (kataloogiti 1184 autograafi). Autograafide kogu kohta on ESTER-is 3104 kirjet, mida osaliselt ka redigeeriti. Kokku leiab ESTER-ist andmeid 11 279 käsikirja kohta.

Alustati **autograafide digitaalandmebaasi** loomisega. Hakatuseks katsetati digiteerimisparameetreid erinevate paberite (värv, vananemisest ja defektidest tingitud muutused), tindi- ning pliatsikirja, pitserte jm. puhul, mille alusel määrati kindlaks tehnilised tingimused. Digiteerimine toimub väljaspool osakonda, osakonna spetsialisti ülesandeks on valmistada ette autograafide partiid ja andmestik, kontrollida tiff- (CD-ROM, arhiiv) ja pdf-failide (esitlus *www-s*) ja kirje vastavust ning linkida ESTER-i kirjesse. Aasta lõpuks sisaldas autograafide digitaalandmebaas 407 kirja ja käe kirjanäidet (*www.utlib.ee/eelindex.php?cat=ea&sisu=autogr&amenu=dg*).

TÜ maailmakirjanduse õppetooli lektori Liina Lukase juhitud projekti raames alustati eesti vanema kirjanduse ja kultuuriloo oluliste tekstide ning haruldaseks muutunud väljaannete digiteerimisega.

Kunstikogu täienes viimastel aastatel saadud eksliibristega (210 V. Tootsi, M. Olveti, H. Lahi jt. kunstnike tööd). Jätkus J. W. Krause joonistuste kataloogimine (koostati 294 kataloogikaarti) ja nende passide täiendamine. Loodetavasti kulgeb J. W. Krause seni läbitöötamata joonistuste teaduslik kirjeldamine edaspidi paremas koostöös tema pärandi uurijatega Tallinnas. Põhjalik ettevalmistustöö tehti tiibeti kunstiesemete teaduslikuks kirjeldamiseks ning elektrooniliseks kataloogimiseks. Kahjuks ei õnnestunud projektile, mille esimese etapi põhitäitjaks soostus hakkama tibetoloog Maret Kark, leida rahastajat (taotlus esitati Tartu Kultuurkapitalile).

Fotokogusse võeti arvele peamiselt pilte raamatukogu sündmustest. Annetusena (Elve-Viiu Klement) saadi originaalülesvõtteid eesti ärkamisaja tegelastest ning hilisema perioodi heliloojatest, kirjanikest jt. kultuuritegelastest. Eriti hinnatavaks lisanduseks on Maare Kümnikult saadud portreefotod TÜ usuteaduskonna kasvandikest. Lõpetati museaalse väärtusega slaidikogu (F 166) elektrooniliste kirjete redigeerimine ning moodustati iseseisev kogu. Oktoobrist on kasutajatele kättesaadav portreede digitaalandmebaas (*www.utlib.ee/eelandmebaasid/portreed/*; 458 fotot).

E-kataloogis on kirjeldatud 1057 fotot.

Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas registreeritud tulmed:

T. Tender (T. Matsulevitši vahendus), 7 värvi-, 3 mustvalget fotot P. Nurmekunnast (orientalistid, Veljesto 75. sünnipäev jm.). 2002:1

- T. Matsulevitš**, 2 värvifotot Linda Markuse kunstinäitustelt 2001. 2002:2
- K. Noodla**, Foto Eesti Raamatu Aasta raamatunäituselt Räpinas 1935. 2002:3
- A. Joala**, 3 värvifotot T. Pratchettist Tartus. 2001. 2002:4
- D. A. Loeber**, Gustav von Knorringi arhiivimaterjale. 2002:5
- L. Poots**, V. Masingu isikuarhiivi materjale (koolivihikud jm.). 1930.–1940. aastad. 2002:6
- B. Jegorov**, J. Lotmani 7 kirja L. Fialkovaile ja 11 kirja P. Rudnevile (kserokoopiad), J. Lotmani 35 kirja V. Ivanovile. 1963–1986. 2002:7
- H. Palamets**, H. Palamets. Lugusid toonasest Tartust. I–II. 2002. Arvutitrukk. 2002:8
- E. Krass** (I. Palmi vahendus), Herbert ja Erna Normanni perekonnaseisu tunnistused. 1933, 1944. 2002:9
- L. Alver**, 3 fotot TÜR-i naistepäevaetendusest *Irmgard*. 2002:10
- I. Palm**, Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Viliistlasklubi 13. aastapäeva foto. 2002. 2002:11
- E.-L. Jaanson**, Foto Tartu Toomkiriku portselanmaalist, O. Freymuthi portree negatiiv. 2002:12
- S. Madisson**, 26 fotot seoses G. Ränkiga. 2002:13
- T. Ilomets**, Tartu Ülikool 1632, 1802, 2002 / koost. T. Ilomets, I. Ilomets, V. Trei. — Tallinn, 2002. — Koostajate kinkepühendusega. 2002:14
- Uppsala Ülikooli Raamatukogu** (Jüri Lepsi vahendus), Balti Ülikooli eesti sektori kirjavahetus jm. arhiivipaberid. 1945–1949. 2002:15
- L. Poots**, J. Dorogostaiski tõlge M. Miedi tööst (masinakiri), kingitud V. Masingule. 2002:16
- M. Balev**, M. Balevi käsikiri. 1988–1993 (masinakiri). 2002:17
- M. Kõiv**, M. Kõiv. Keemiline pulm. — Tartu, 2002. — Nummerdatud, eksemplar nr. 3. 2002:18
- B. Jegorov**, J. Lotmani 162 kirja B. Jegorovile, 1958–1977; J. Lotmani 8 kirja B. Uspenskile, 89 kirja F. Sonkinale (kserokoopiad). 1968–1993. 2002:19
- H. Tankler**, D. Aziatsevi üliõpilastöö TÜ raamatukogust. 1985. 2002:20
- M. Kümnik**, 43 fotot (TÜ usuteaduskonna kasvandikud, EELK Viru praostkonna kirikud, TÜR-i esindajad IFLA aastakoosolekul Moskvast). Repr 2002:21
- Voroneži Ülikooli Raamatukogu**, VÜ 85. aastapäeva medal. 2002. 2002:22
- H. Kulpa**, M. Romanov-Galitzina kiri, postkaart, foto H. Kulpale. 1939. 2002:23

Tartu Linnavolikogu ja Linnavalitsus (T. Liivamägi vahendus), Tartu Linnavolikogu ja Linnavalitsuse koosseisu 1999–2002 värvifoto. 19.09.2002. 2002:24

A. Roos (E. Kampuse vahendus), 6 fotot TÜ-st (Bettac, Mutschmann, Wiget, Peters, Lindberg, didaktilis-metoodiline seminar 1931/32)

V. Klement, 47 fotot (Faehlmann, Jakobson, Jannsen, Kunder, Haava, Tõnisson, Kappel, Ahrens jt. kirjanikud, kultuuritegelased; EÜS Veljesto ja ÜS Ühendus jm.). 19. saj. II pool–2000. 2002:26

I. Gräzin, Isikuarhiivi materjale (peamiselt tööst Molotovi-Ribbentropi pakti komisjonis). 2002:27

L. Poots, V. Masingu isikuarhiivi materjale (60. juubeli õnnesoovid, kirjad jm.). 2002:28

Ajakirja Akadeemia toimetus, 48 värvi- ja must-valget fotot *Akadeemia* toimetuse liikmetest. 1990–2002. 2002:29

TÜ vene kirjanduse õppetool, 24 fotot J. Lotmanist ja Z. Mintsist. Repr. 2002:30

M. Kümnik, eesti usuteadlaste J. Tauli, A. Toominga, J. Aunveri fotod. Repr. 2002:31

R. Saukas (vahendus), 5 TÜR-i töötajate portreefotot. 2002:32

H. Kulpa, R. Kulpa ja H. Kulpa arhiivimaterjale. 2002:33

O. von Kori, 123 L. Peebu kirja aastatest 1968–1993. 2002:34.

2. Uurijate teenindamine

Aruandeaastal kasutas käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna materjale 352 uurijat, kellest enamused (62%) olid Tartu Ülikooli üliõpilased, õppejõud ja teadurid. Välisuurijaid saabus Itaaliast, Jaapanist, Lätist, Poolast, Rootsist, Saksamaalt, Soomest, Ungarist, USA-st ja Venemaalt. Laenutusi registreeriti 5687. Teemade ring, milleks vajati materjali, oli väga lai, näit.: Heiti Talvik ja tema luule, kriitika “Noor-Eestist” “Siuruni”, ladinakeelne juhuluule, sõjanduse ajalugu, kreekakeelse luule traditsioon *Academia Dorpatensis*’es, TÜ joonistuskooli ajalugu, vallakohtud Liivimaal, Hollandi 16.–17. saj. trükkis TÜ Raamatukogus, Eesti rahvusväeosad jne.

Materjalide leidmiseks ja kasutamiseks vastati 340 päringule (90 leidumus-, 90 fakti-, 60 metoodilist ning 50 bibliograafiateadist). Inglismaa, Itaalia, Jaapani, Läti, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani ja USA teadlastelt saabus 120 kirjaliku päringut.

Osakonna materjalidest lasti uurijate soovil valmistada 889 mikrofilmikaadrit, 371 fotokoopiat ja slaidi, 189 digitaalkoopiat ning 1000 kserokoopiat, kokku

kopeeriti 2600 originaallehekülge. Fotokoopiad valmistatakse enamasti TÜ multimeediakeskuses, mikrofilmid Eesti Ajalooarhiivis. Sealt saadud koopiade kvaliteet on hea, kuid teenus on aeganõudev, samuti ei saa rahul olla sellega, et rariteetsed materjalid tuleb raamatukogust välja viia.

IX. Teadustöö

Raamatukogu teadustöö jätkus väljakujunenud suunades:

1. Raamatukogu ajalugu, kogude koostis ja kujunemislugu, raamatu ajalugu

Monograafiline ülevaateteos *Tartu Ülikooli raamatukogu ajalugu 1802–2002* (koostajad H. Tankler, M. Ermel) oli kavandatud juubeliaasta trükisena, kahjuks ei saanud üks autoritest käsikirja valmis ning selle ilmumine jääb järgmisse aastasse. Ilmusid biograafilised ülevaated raamatukogu endiste töötajate kohta (Hugo Kapp, Aleksandr Rastorgujev, Otto Freymuth) ning raamatukogu infootsisüsteemide arengut käsitlev uurimus.

Kogude koostist ja kujunemislugu käsitlevatest uurimustest publitseeriti orientaalkäsikirjade, Peterburi TA-ga seotud autograafide ning Gdański vanatrükiste kogu kujunemislugu ning koostist tutvustavad uurimused.

2. Tartu Ülikooli ajalugu, kontaktid Euroopa ülikoolide ning teadusasutustega

Vanemteadurid Hain Tankler ja Arvo Tering töötasid sihtfinantseeritava teema *Mõtlemise ajaloolisus ning ratsionaalsus filosoofias ja teadusloos* (TFLF10526) täitjatena.

H. Tankler uuris TÜ ja Saksamaa ülikoolide teadussidemeid arstiteaduse valdas 19.–20. sajandil, mille väljundiks oli TÜ ja Berliini Ülikooli arstiteadlaste ajaloolisi sidemeid käsitlev brošüür ning artikkel Saksamaa ülikoolides õppejõududena rakendust leidnud TÜ kasvandikest. Ilmus mitu farmaatsiateaduse arengut TÜ-s käsitlevat artiklit. Teisteks uurimisvaldkondadeks olid Tartu Ülikooli osa Läti haritlaskonna kujunemisel 19. saj.–20. saj. alul ja TÜ teaduslikud sidemed Lätiga 1920.–1930. aastatel. Lõppfaasi on jõudnud TÜ ja Ukraina teadussidemeid käsitleva kogumiku koostamine (valmib koostöös Ukraina teadusloolastega). Valmis ka käsikiri TÜ Raamatukogu ajaloost aastatel 1802–1917.

A. Teringul on käsil mahuka teatmeteose *Eesti-, Liivi- ja Kuramaalt pärit üliõpilaste matrikel 1561–1800* koostamine. Aruandeaastal täiendas ta matrikli tähestikulist osa varasematel uurimisreisidel Saksamaa arhiividest ja raamatukogudest kogutud uue andmestikuga ning jätkas tööd matrikli kronoloogilise osaga. Ilmus Eesti- ja Liivimaa haritlaskonna kujunemislugu käsitlev artikkel.

3. Raamatukogundus

Koostamisel on kolm magistritööd: ülikooliraamatukogu teenuste kontseptuaalne mudel (M.-N. Ilus, juh. prof. A. Lepik TPÜ), meeskonnatöö sisemise suhtekorralduse eeldusena raamatukogus (M. Poljakov, juh. prof. A. Lepik TPÜ) ning töösoorituse hindamine TÜ Raamatukogu näitel (T. Kuusik, juh. prof. K. Türk TÜ).

Võrreldes 2001. aastaga kasvas publikatsioonide ning teaduskonverentsidel ja seminaridel peetud ettekannete arv. Igati kordaläinuks tuleb pidada 13.–14. oktoobril toimunud 140 osavõtjaga rahvusvahelist konverentsi *Trüki-väljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200*. Konverentsil peetud 21 ettekandest oli TÜR-i töötajatelt kuus; kolm esinejat oli Saksamaalt, üks Leedust, Poolast, Soomest ja Taanist.

Vt. ka lisa II *Konverentsid, seminarid, ettekande- ja teabepäevad*; lisa III *Ettekanded konverentsidel, seminaridel jm.*; lisa IV *Publikatsioonid*.

X. Koostöö Eesti raamatukogudega

Koostöö Eesti raamatukogudega realiseerus esmajoones ELNET Konsortsiumi ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu toimkondade ning töögruppide kaudu.

TÜ Raamatukogu töötajad osalesid järgmistes raamatukogudevahelistes komisjonides, nõukogudes, toimkondades ja töörühmades:

- Haridusministeeriumi teadusraamatukogude direktorite nõukogu — T. Liivamägi (esimees),
- Kultuuriministeeriumi arhiivide, muuseumide ja raamatukogude kultuuri-väärtuste säilitamise nõukogu — K. Jalas, E. Sarap, R. Sonn,
- Kultuuriministeeriumi raamatukogutöötajate koolituse nõukogu — M. Ermel (esimees),
- ERÜ bibliograafiatoimkond — M. Kümnik, A. Laumets,
- ERÜ kogude toimkond — K. Pai, K. Uri, K. Viirsalu,
- ERÜ vanaraamatu toimkond — V. Hiir, Ü. Mölder, M. Rand, K. Tammur,
- ERÜ koolituse toimkond — M. Ermel,
- ERÜ ja ELNET Konsortsiumi liigitamise ja märksõnastamise toimkond — H. Laanes,
- ELNET Konsortsiumi digitaalraamatukogu projekti töörühm — H. Epner,

- ELNET Konsortsiumi INNOPAC-i laenusmooduli töörühm — Ü. Treikelder (töörühma juht),
- ELNET Konsortsiumi kirjeldamise/MARC-kataloogimise töörühm — E. Loorits, K. Moont,
- ELNET Konsortsiumi perioodikaväljaannete kataloogimise töörühm — K. Moont (töörühma juht), U. Otsus, A. Rämmer,
- ELNET Konsortsiumi ESTER-i normikirjete töörühm — E. Loorits, K. Moont,
- Eesti Rahvusraamatukogu standardimise töörühm — E. Loorits, K. Moont,
- Raamatukogustatistika standardi töörühm — M. Ermel.

Lisaks ühise infosüsteemi rakendamisele ning e-kataloogi jt. andmebaaside loomisele on ELNET Konsortsiumi tegevus laienenud elektrooniliste teavikute koordineeritud komplekteerimisele. Vastavat töörühma juhib Marika Meltsas, kes pidas läbirääkimisi firmadega ning korraldas nende tooteid (andmebaasid) tutvustavaid üritusi Tartus ja Tallinnas.

1998. aastast annab raamatukogu koos Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguuga välja Friedrich Puksoo preemiat parima raamatuloo-, raamatuteaduse-, raamatukogunduse- või bibliograafia-alase töö autorile. 2002. aasta preemia sai Ilse Hamburg monograafia *Eesti bibliograafia ajalugu 1901–1917* (Tallinn, 2001) eest.

Raamatukogu töötajad on konsulteerinud Tartu ja Tallinna muuseumi ja raamatukogusid ning deponeerinud oma kogudest eksponaate nende koostatud näitustele. Õnnestunud ühisprojektiks oli Eesti Akadeemilise Raamatukogu näituse *Tallinna Oleviste raamatukogu 450* eksponeerimine meie raamatumuuseumis, tänu millele oli Tartu publikul võimalus saada ülevaade ainsast, peaaegu terviklikuna säilinud reformatsiooniaegsest raamatukogust Eestis.

Referentidel on kujunenud tõised kontaktid kolleegidega Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogust. Novembris käidi Tallinnas tutvumas nende tööga kogemuste vahetamise eesmärgil (eriti infootsingu õpetamisel veebikeskkonnas).

Juba aastaid on raamatukogu praktikabaasiks Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakonna üliõpilastele.

XI. Rahvusvaheline koostöö

Traditsioonilisteks koostöövaldkondadeks on publikatsioonide vahetus ning raamatukogudevaheline laenus.

Pikaajalised koostöösidemed rariteetide teaduslikul kirjeldamisel, uurimisel ning koopiade vahetamisel on kujunenud Läti, Rootsi, Saksamaa, Šveitsi, Venemaa ning USA arhiivide, muuseumide ning raamatukogudega. Eriti soodsalt on sellealased suhted arenenud üksikuurijatega Saksamaalt (Armin Hetzer, Dirk Sangmeister, Werner Stark, Hermann Weiss jt.), tänu kellele oleme saanud nii andmeid raamatukogu teatmestu täiendamiseks kui ka hinnalisi publikatsioone (umb. 20 nimetust teatmeteoseid ja monograafiad).

2002. a. osales raamatukogu kahes ulatuslikumas rahvusvahelises projektis: *Electronic Information for Libraries* (Sorose Fondi ja Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) projekt elektrooniliste ressursside kättesaadavaks tegemiseks Ida-Euroopa ja arengumaade raamatukogudele; Eesti koordinaator M. Meltsas) ning *Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens* (Osnabrückeri Ülikooli interdistsiplinaarse varase uusaja kultuuriloo instituudi 1996. aastal algatatud projekt Läänemere- ja Ida-Euroopa raamatukogudes ja arhiivides leiduvate juhtrükiste publitseerimiseks ning koondkataloogi väljaandmiseks; Ü. Mölder, M. Ermel). Euroopa Liidu 6. raamprogrammiga liitumiseks algatati projekt *Digitizing and networking of special scientific collections DiNess* (H. Tankler, H. Epner), et leida koostööpartnereid ajalooliste erikogude digiteerimiseks ning nende kättesaadavaks tegemiseks võrgukeskkonnas.

Raamatukogu (esindaja Kärt Miil) osales õiguslaste andmebaaside ostmiseks *Consortium of Legal Recourse Centers and Legal Information Specialists of Central and Eastern Europe and Asia* (CLCLIS CEEA) asutamisel. Konsortsiumi, mille esialgseks finantseerijaks oleks COLPI (*Constitutional and Legal Policy Institut*), asutamisdokumendid on vormistamisel.

Venemaa Rahvusraamatukogus koostatavale bibliograafiale *Памятные книжки и статистические обзоры Российской империи* valmis 70-leheküljeline nimistu TÜR-is leiduvatest väljaannetest (I. Opletajeva).

Saksamaal ilmuvale väljaandele *Berichte und Forschungen : Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa* läkitati 23 annotatsiooni Eesti humanitaarteadlaste publikatsioonide kohta (anoteerijad Kersti Taal, Lea Teedema; tõlkijad Kiira Schmidt, Vilve Seiler).

Raamatukogu ennistuskeskusel jätkus koostööleping Soome Kirjanduse Seltsi raamatukoguga sealsete trükiste restaureerimiseks. Turu Ülikooli Raamatukogu soovil andsid Ene Sarap ja Reet Sonn eksperhinnangu nende vanaraamatu kogude säilivusele.

Tänu välisriikide saatkondadele, kultuuriinstituutidele, raamatukogudele ning muuseumidele oli nii raamatukogu tavakülastajatel kui ka kõigil teistel huvilistel võimalik tutvuda mitme huvitava näitusega.

Juubeliaastal külastas raamatukogu hulgaliselt välismaa kolleege. 8. mail tutvus raamatukoguga IFLA president Christine Deschamps, kes pidas ka raamatukoguhoidjate maailmaorganisatsiooni tutvustava ettekande. Eesti—Saksa akadeemilise nädala *Academica* (28. sept.–3. okt.) raames oli meil au võõrustada Jena Ülikooli ning Tüüringi Liidumaa Raamatukogu direktorit Sabine Wefersit, kes esines kahe loenguga:

- *Aimanuks Goethe seda: uued uurimisvaldkonnad kui ülesanne raamatukogule,*
- *Multimeediumraamatukogu Jena Ülikooli ja Tüüringi Liidumaa Raamatukogu näitel.*

Oktoobrikuus toimunud konverentsil *Triikiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 / From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200* osales kolleege Islandilt, Leedust, Poolast, Saksamaalt, Slovakiast, Soomest ja Taanist. EL-i Leonardo da Vinci programmi raames täiendas oktoobrist–detsembrini oma vilumusi meie restauraatorite juhendamisel köitja Franziska Beow Berliinist.

Juba mitmendat aastat on Pennsylvania Ülikooli Raamatukogu (USA) pakkunud meie töötajatele stažeerimisvõimalust. Tänavu viibisid Pennis Tiina Kuusik ja Ehtel Taevere.

Raamatukogu oli järgmiste rahvusvaheliste organisatsioonide liige:

- Euroopa Informatsiooni Assotsiatsioon (EIA), Balti- ja Põhjamaade haru,
- Euroopa Tervishoiuteabe ja Meditsiiniraamatukogude Assotsiatsioon (EAHIL),
- Läänemeremaade Raamatukogude Koostööühendus *Bibliotheca Baltica*,
- Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Liit (IAML),
- Rahvusvaheline Õigusraamatukogude Assotsiatsioon (IALL).

XII. Raamatukogu 200. aastapäeva tähistamine

Kahesajanda aastapäeva tähistamiseks moodustati 2001. a. kevadel korraldustoimkonnad ning kinnitati ürituste, publikatsioonide, näituste ja meenete kavad (vt. *Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001*, lk. 41).

23. jaanuar — ettekandepäev *Lehekülgi Eesti raamatukogude ajaloost*, millega tähistati raamatukogu kauaaegse direktori Friedrich Puksoo 112. sünniaastapäeva.

16.–17. veebruar — teadmiste messil INTELLEKTIKA tutvustas raamatukogu oma teenuseid ja kasutamisevõimalusi. Messi ajal korraldatava infootsingu võistluse INFORMIIN käigus tuli huvilistel leida vastused ka raamatukogu ajalugu puudutavatele küsimustele.

1. märts–27. juuni — näitus *Lääne-Euroopa 16.–18. saj. graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus*.

3. mai — Eesti Post esitles TÜ Ajaloomuuseumis ülikooli 370/200. aastapäevale ning raamatukogu 200. aastapäevale pühendatud postmarke.

4. mai–15. oktoober — näitus *Tartu Ülikooli Raamatukogu 200*.

4. mai — raamatumess *utlib.market02* kuueteistkümmene suurema kirjastuse osavõtul. Toimus mitu raamatuesitlust ning tudengite konspektilaat, huvilistele korraldati ekskursioone hoidlatesse, tutvustati raamatukogu kasutamise võimalusi ja teenuseid.

19. juuni — 200. aastapäeva tähistamine.

Päev algas küünalde süütamisega endiste kolleegide kalmudel Tartu kalmistutel. Juubeliaktusel konverentsisaalis said hõbedase teenetemärgi esimesed kaksikümne viis teenekat töötajat ning raamatukogu tegevusele kaasa aidanud isikut (vt. lisa XI). Raamatukogu peasissekäigu ette istutati kaks püramiidtamme: vasakule poole raamatukogu juubeli tähistamiseks, paremale kauaaegse direktori Laine Peebu 70. sünniaastapäevaks (tema mälestustamme pani mulda tütrepoeg Endel Hango). Pärast tamme istutamist mindi ühiselt Toomele (akadeemiline jalutuskäik), kus raamatukogu hoonetest kõnelesid esimese kodu juures Hain Tankler ja Ülo Treikelder. Juubelipäev lõppes piknikuga Ihastes, kus kümnele parimaks tunnustatud kolleegile andis direktor üle juubelilogoga kruusi.

Me püüame iseenda leidmiseks, iseenda määratlemiseks otsida tähtpäevi, otsida sündmusi, mida tähistada, mille ümber koonduda. Tänapäev "Postimees" pühendas kuus lehekülge Eesti krooni 10. juubelile, aga ma arvan, et Eestis on palju inimesi, kes jagavad seisukohta, et Tartu Ülikooli Raamatukogu 200. juubel on selle kõrval sama kaalukas ja sama väärikas. Mina kuulun päris kindlasti nende hulka. Ilmselt tuleb meil palju tööd teha, et see arusaamine leviks nii ühiskonnas kui ka Tartu Ülikoolis. Ma ütlen seda, mida ma praegu ütlen, tahtmata teha liiga ühelegi Tartu Ülikooli 11-st teaduskonnast: Tartu Ülikool saab hakkama ja on hakkama saanud ka 10 ja 9 teaduskonnaga, aga Tartu Ülikooli pole olemas, kui lakkab olemast raamatukogu. (Rektor prof. Jaak Aaviksoo raamatukogu juubeliaktusel 19. juunil.)

30. juuni — Soomes, Vammala vanaraamatupäevadel esilinastus videofilm *Minevikku hoides* (stsenarium Endel Valk-Falk ja Ene Sarap, teostus Paul Vesik).

21. september — *Minevikku hoides* esilinastus Tartus.

11. oktoober[–28. veebruar 2003] — näitus *Rara bibliothecae*.

13.–14. oktoober — rahvusvaheline teaduskonverents *Trüükväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 2002 / From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200*.

15. oktoober — ekskursioon konverentsi väliskülalistele (Laiuse ordulinnuse varemed, Palamuse ning Peipsi äärsed vanausuliste külad).

13. detsember — raamatu *Puudutus*² esitus.

Esimest korda Eesti kirjanduse ajaloos kirjutasiid seitseteist kirjanikku ühel teemal — Tartu Ülikooli Raamatukogust. Üliõpilasteater etendas Mart Kivastiku ohudraamat *Raamatukogufantoom* (samast raamatust). Professor Ülo Matjus teavitas kohaletulnuid Tartu Ülikooli Raamatukogu Sõprade Seltsi loomisest ning tutvustas selle põhikirjakavandit.

Kauniks juubeliürituseks oli raamatukogu rikkalikku graafikakogu tutvustav 2002. aasta kalender.³ Raamatukogu aastapäevale oli suures osas pühendatud ajakirja *Raamatukogu* 4. number. Selles avaldati Madis Orava intervjuu meie lugeja, endise haridusministri Tõnis Lukasega. Ekspeaminister Mart Laar, eksdirektor Peeter Olesk ja TÜ raamatukogunduse vilistlane Linda Kask arutlesid Tartu Ülikooli Raamatukogu tähenduse üle ülikoolile ja Eestile.

XIII. Euroopa Liidu dokumentatsioonikeskus 2002. a.

1998. aastast on TÜR-i Euroopa Liidu dokumentatsioonikeskus (eurodokumentatsiooni keskus, EDK) lülitatud Eesti EL-alase info asutuste võrgustikku. Neljandat aastat jätkus EV Riigikantselei ja Tartu Ülikooli vahel sõlmitud leping *Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuselt Eesti avalikkusele*.

EDK lugemissaal oli avatud E–R kella 9–20, L 12–17.

2002. a. jooksul laekus keskusele 980 EL-i dokumentatsiooni puudutavat päringut nii suuliselt kohapeal kui telefoni ning e-posti teel. Näiteks:

- EL-i nõuded salatsiguri kasvatamisele,
- digitaalallkirja käsitlev seadusandlus, selle ettevalmistamise käik,
- organisatsioonikultuur ja väärtused väikeettevõtluses (*craft sector*).

Elektroonilisele euroinfo teenistusele (EET) läkitatud küsimuste hulk on kasvanud aasta-aastalt: 2000. a. — 108, 2001. a. — 178, 2002. a. — 261 uut

²Puudutus / idee autor Madis Orav; koost. K. Pai; kujund. M. Nurm; saateks T. Raudam. — Tartu: Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 182 lk.

³Tartu Ülikooli Raamatukogu graafikakogu = Collection of graphic art of Tartu University Library; kalender 2002 / koost. T. Nurk; toim. M. Rand, R. Saukas; kujundanud M. Tang; tlk. M. Liivamägi. — [Tartu, 2001]. — [15] l.: ill.

küsimust. 2002. aastal EET-le saabunud küsimused olid peamiselt majanduse, põllumajanduse ja EL-i õiguse vallast. Kolmandikus küsimustes tunti huvi, mis hakkab Eestis erinevatel elualadel (sotsiaalvaldkond, põllumajandus, haridus) toimuma pärast ühinemist EL-iga, kas muutub midagi piirkondade arengus jne. Kaks kolmandikku küsimustest puudutas Euroopa Liidu eri aspekte, sh. liikmesriike. Enamasti sooviti teada, kust saab infot konkreetse valdkonna kohta ning millised on “uronõuded” ühel või teisel elualal. Kolmveerand küsimustest eeldas info- jt. erialaspetsialistide vastust.

2002. aastal külastas EDK kodulehekülge 12 936 huvilist, kes kokku kasutasid 32 094 lehekülge ning 126 916 faili. Keskmiselt tutvus iga külastaja 2,5 lehekülge ja 9,9 faili sisuga. EET-le esitatud küsimuste kasvav arv ning EDK kodulehe suurenev külastatavus on tunnistajaks sellest, et TÜ Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuse pakutav infoteenus on kvaliteetne.

15.–16. veebruaril osales EDK haridus- ja teadusmessil INTELLEKTIKA Tartus.

XIV. NATO teabekeskus 2002. a.

2002. a. jätkus NATO teabekeskuse töö vastavalt tegevuskavale. Aasta algul muudeti põhjalikult veebilehekülje struktuuri — uuendati avalehte ning materjalide sisulist liigitust, täiendati viidakogu ja muudeti see lugejale atraktiivsemaks. Veebilehe tekstide kaasajastamine ning tõlkimine inglise, saksa ning vene keelde on pidev töö. Seoses koostöö tihenemisega Eesti NATO Ühinguga telliti ühiselt uued veebilehed firmalt *Krabi ja Mask*, et edaspidi oleks võimalik neid ise operatiivselt hallata. Kuna veebileht on NATO teabekeskuse üks olulisemaid suhtlusvahendeid, siis peab töö sellega olema pidev. 2002. aasta aprillis sai teabekeskus oma logo (autor Martin Nurm), mida kasutatakse veebilehe uues lahenduses, teabekeskuse kutsetel, suveniiridel ja plakatitel.

Koostöös Eesti NATO Ühinguga jätkus seminarisari *Räägime NATO-st*:

- 26. veebruaril TÜ Raamatukogus,
- 28. märtsil Sillamäe Vanalinna koolis,
- 12. aprillil TÜ Pärnu Kolledžis,
- 15. novembril Järvamaa Keskraamatukogus.

Detsembris 2001 välja kuulutatud esseevõistlusele *Milleks NATO-le Eesti?* laekus veebruarikuu jooksul 60 tööd, neist üle poole olid vene gümnaasiumide õpilastelt. 18. mail 2002. a. toimus Balti Kaitsekolledžis võitjate autasustamine

30 parema töö autori ning nende õpetaja osavõtul. Kaks paremat esseisti said auhinnaks reisi Brüsselisse. Kahel korral aastas saadeti infomaterjale maakondade keskraamatukogude NATO infopunktidele.

LISAD

I. Raamatukogu arvudes

Tabel 1. Tulud ja kulud 2000.–2002. a. (tuhat krooni)

	2000	2001	2002
Tulud kokku (tuh. krooni)	34 146,0	27 416,4	31 791,4
ülikooli eraldised	27 066,0	26 804,1	24 554,2
otse riigilt	7080,0	80,0	4500,0
tulud tasulistest teenustest			1186,7
muud tulud (projektid, lepingud, ettevõtete ja eraisikute sponsorlus)			1550,5
Kulud kokku (tuh. krooni)	34 146,0	26 904,6	31 750,7
jooksevkulud,	27 146,0	26 698,8	31 543,7
tööjõukulud	14 562,6	13 692,8	14 665,0
komplekteerimiskulud	8445,7	8500,0	10 203,2
infotehnoloogiakulud	42,9	58,2	95,0
kommunaalteenused	2033,5	2265,6	2577,3
muud kulud (lähetused, transport, kantseleikulud, majanduskulud, koostus jm.)	2061,3	2182,2	4003,2
investeeringud	7000,0	185,3	207,0
ehitiste soetamine ja kapitaalremont	7000,0	–	–
investeeringud infotehnoloogiasse	–	185,3	207,0